
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 353.338.246

С. М. Вдовенко, д.н. держ. упр., професор,
О. В. Рогова, к.е.н., доцент**ПРІОРИТИЗАЦІЯ НАУКОВО-ПРИКЛАДНИХ ЗАСОБІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ**

Анотація. У статті, на основі аналізу особливостей виробничої сфери, пріоритетом для застосування адміністративного менеджменту визначено формування конкурентоспроможності організацій, фірм, підприємств. Процес формування конкурентоспроможності включає взаємодії та взаємозалежності множин функцій та складових показників, а саме: якості продукції, асортименту, обсягів виробництва, ефективності діяльності, напрямів розвитку та формулювання методології дослідження ринку тощо.

Ключові слова: адміністративний менеджмент, конкурентоспроможність, ринок, методологія, взаємодія, ефективність.

С. М. Вдовенко, д.н. гос. управл., професор,
О. В. Роговая, к.э.н., доцент**ПРІОРИТИЗАЦІЯ НАУЧНО-ПРИКЛАДНИХ СРЕДСТВ АДМІНІСТРАТИВНОГО
МЕНЕДЖМЕНТА ПО ФОРМИРОВАНИЮ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТІ
В ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СФЕРЕ**

Аннотация. В статье, на основании анализа особенностей производственной сферы, пріоритетом для применения административного менеджмента определено формирование конкурентоспособности организаций, фирм, предприятий. Процесс формирования конкурентоспособности включает взаимодействия и взаимозависимости множества функций и показателей, а именно: качества продукции, ассортимента, объемов производства, эффективности деятельности, направлений развития, формулирования методологии исследования рынка и т.п.

Ключевые слова: административный менеджмент, конкурентоспособность, рынок, методология, взаимодействие, эффективность.

S. M. Vdovenko, doctor of public administration, professor
O. V. Rohova, candidate of economic sciences, associate professor**PRIORITIZATION OF SCIENTIFIC-APPLIED MEANS OF ADMINISTRATIVE MANAGEMENT
WITH FORMATION OF COMPETITIVENESS IN THE PRODUCTION SPHERE**

Abstract. Forming of competitiveness of organizations, companies and enterprises is determined as priority of using administrative management in the production sphere on the basis of analysis of its characteristics. The forming of competitiveness involves interaction and interdependence of numerous functions and component indicators such as: product quality, product range, volume of production, efficiency of activity, development strategy and formulation methodology of market research etc.

Keywords: administrative management, competitiveness, market, methodology, interactions, efficiency.

Актуальність теми дослідження. У період реформаційних процесів набуває значення визначення пріоритетів адміністративного менеджменту у виробничій сфері, формування яких у комплексі б поєднувало всю сукупність як адміністративних, так і економічних впливів на кінцевий результат. Таким пріоритетом для виробничої сфери можна вважати формування конкурентоспроможності під-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

приємства, оскільки конкурентоспроможність включає такі складові: конкурентоспроможність персоналу; рівень інноваційних технологій; досконалу організаційну структуру; формування позитивного іміджу; здійснення маркетингових заходів; якість продукції, показники ефективності та інші. Конкурентоспроможність відображає динамічну сукупність усіх складових виробничої діяльності у їхніх взаємозв'язках і взаємовпливах з метою досягнення цілей підприємства і визначає його перспективи.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан дослідження явища конкурентоспроможності носить переважно економічний характер і недостатньо вивчає основні управлінські впливи на її формування в сучасній економіці України. Ситуація, яка склалася у виробничій сфері, потребує поєднання адміністративних і конкурентних чинників, що забезпечувало б формування адекватних потребам механізмів конкурентоспроможності в реальних умовах і відповідало б основному принципу ринкової економіки – отриманню позитивного економічного результату.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Основною невирішеною частиною проблеми є невідповідності між окремими складовими формування конкурентоспроможності. Відсутність цілісного підходу пояснюються різними обставинами: перехідним до ринку періодом; фінансовими кризами; законодавчим неврегулюванням тощо. Негативно впливає відсутність довгострокової стратегії формування конкурентоспроможності. Сьогодні рішення, що приймаються на рівні суб'єктів господарювання, носять ситуативний характер і зорієнтовані на здійснення поточних заходів, що не забезпечує в перспективі конкурентоспроможність економіки в цілому і конкретних підприємств.

У цьому зв'язку актуалізуються такі завдання:

- 1) виявлення якомога більшої кількості показників формування конкурентоспроможності та визначення їхнього впливу на кінцевий результат у довгостроковій перспективі;
- 2) пошук та використання сучасних методів вивчення ринку, що дозволяло б своєчасно реагувати на зміни та пропонувати рішення щодо проведення попереджувальних заходів, спрямованих на підвищення або принаймні збереження рівня конкурентоспроможності;
- 3) прогнозування напрямів формування конкурентоспроможності з орієнтацією як на оптимістичний варіант розвитку соціально-економічної ситуації (зростання валових показників виробництва, обсягів торгівлі та соціально-культурних послуг і посилення вимог до якісної складової виробництва), так і песимістичний;
- 4) створення можливостей альтернативного вибору найбільш ефективних засобів формування конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблемі формування конкурентоспроможності надає значення українська наука. Зокрема, Вдовенко І. С. досліджує теоретичні й методичні засади формування конкурентоспроможності робітників; Пастухова Т. Ю. – методи розрахунку конкурентоспроможності підприємства, засновані на теорії ефективної конкуренції; Трещов М. М. – методи оцінювання конкурентоспроможності продукції; Клименко С. М. – управління конкурентоспроможністю; Степанкова А. А. – методи формування конкурентоспроможності підприємства.

Однак дослідження конкурентоспроможності не носять комплексного характеру й не повною мірою відображають особливості в умовах діяльності конкретного суб'єкта господарювання.

Натомість основні висновки свідчать, що ринкова економіка виводить конкуренцію на рівень можливості проявлення здібностей, ініціативи людей та їхнього розвитку через вищу якість продукції та послуг, задоволення власних потреб життєдіяльності.

Метою статті є вивчення науково-прикладних підходів адміністративного менеджменту до формування конкурентоспроможності як головного пріоритету ефективної діяльності підприємств виробничої сфери.

Виклад основного матеріалу. У глобалізованій економіці, посиленні боротьби за товарні й інтелектуальні ринки конкуренція як суспільне багатогранне явище, відношення до якого має множина різних суб'єктів, безпосередньо впливає на розвиток суспільства й окремої особистості, забезпечення її життєдіяльності. До основних ознак, що характеризують конкуренцію, відносяться: націленість на позитивний результат, максимальна мобілізація духовних і фізичних сил, підприємливість, прибутковість, відсутність показовості та формалізму, ініціативність.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Якраз адміністративно-планова система через ігнорування конкуренції виявилася неефективною. Наслідком відкидання конкуренції була низька якість товарів та послуг, які не могли конкурувати на зовнішніх і навіть внутрішніх ринках.

У сучасних умовах України показники конкурентоспроможності виходять на перший план. Їхні особливості визначаються за сферами, напрямками, завданнями та іншими чинниками. Проявляється конкуренція у конкурентоспроможності як здатності до отримання вищих показників.

У конкурентному середовищі кожний, переслідуючи свою вигоду, забезпечує власний рівень доходів, сплачує податки на підтримку соціальних програм та незахищених верств населення.

Оскільки конкуренція є способом досягнення успіху, важливо визначити поняття, що характеризують її з позиції людини, групи людей.

Тому на практиці найчастіше для оцінки можливостей людини (керівника, службовця, робітника) досягти високого кінцевого результату в процесі конкуренції вживається поняття конкурентоспроможність.

Роль першоджерела формування конкурентоспроможності відіграє освіта, оскільки вона виконує функцію надання професійних знань, умінь та навичок.

Під формуванням конкурентоспроможності розуміється процес поєднання природних та набутих якостей особистості, пробудження та розвиток інтересу і бажання мати кращі показники та боротися за них, врешті добиватися конкурентних переваг та успіху в найбільш цікавих і перспективних для конкретної людини сферах та видах діяльності [1].

Конкурентоспроможність розглядається в індивідуальному, колективному та суспільному форматах і стосується міжлюдських відносин на ринку робочої сили, праці, товарів, послуг, капіталів та в процесі вирішення повсякденних проблем.

У науковому сенсі важливо дати відповідь на запитання, які складові завершують процес формування конкурентоспроможності. У зв'язку з цим на рис. 1 зображена функціональна виробничо-управлінська діяльність організації, підприємства.

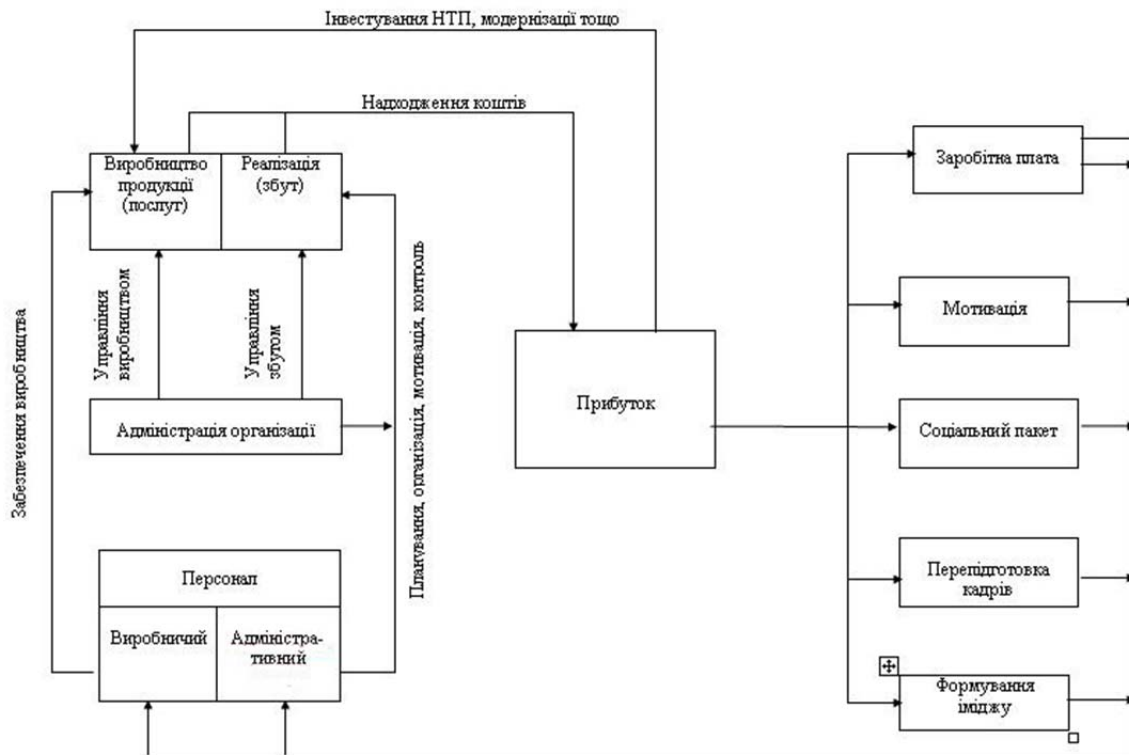

Рис. 1. Функціональна управлінська схема діяльності організації, підприємства виробничої сфери

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Адміністрація підприємства методами адміністративного менеджменту впливає на процеси виробництва та збут продукції. Об'єктами управління є формування кадрового персоналу, вдосконалення організації виробництва, матеріально-технічне забезпечення, маркетингова діяльність, забезпечення інвестицій у розвиток, впровадження інновацій тощо.

Головною метою адміністративного менеджменту у виробничій сфері є формування конкурентоспроможності підприємств, організацій, що є умовою отримання прибутку і вирішення всієї системи виробничих і соціальних питань.

В основу дослідження явища конкурентоспроможності необхідно ставити потреби та можливості людини, що бере участь у конкуренції і як виробник благ, і як їхній споживач. Якраз виробнича сфера є пріоритетом, де реалізується як виробнича, так і соціальна функція конкурентоспроможності.

Вона за сутністю, складом і характером діяльності охоплює найбільш важливі сфери економіки. До складу виробничої сфери входять: промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, зв'язок, торгівля та громадське харчування, матеріально-технічне забезпечення, заготівля тощо. Її діяльність визначається людьми, які використовують засоби виробництва та предмети праці і на основі вмінь, навичок та досвіду створюють нові товари та послуги.

Формування конкурентоспроможності відбувається по лінії – від конкурентоспроможного працівника, конкурентоспроможного колективу, конкурентоспроможної робочої сили, конкурентоспроможної галузі, конкурентоспроможної країни. Найбільші шанси для успіху в конкуренції мають ті працівники, хто здібний від природи до виконання роботи та отримує необхідні знання та уміння й може формувати фізичні та моральні пріоритети в процесі професійної діяльності.

Завершальним етапом процесу формування конкурентного працівника є конкурентоспроможність, що означає вміння проявити і використати свої особистісні, професійні та ділові якості, швидше й краще від інших реалізувати власний потенціал у конкретних умовах виробничої діяльності й мати можливість отримувати відповідну винагороду, досягти певного соціального статусу та забезпечити надійність свого життєвого становища, стабільність та професійне зростання.

Конкурентоспроможність працівника на зовнішньому ринку праці ставить вищі вимоги, які визначаються більш широким колом порівняльних позицій. Це, з одного боку, потребує додаткових професійних аргументів, з іншого – дає право претендувати на здобуття більш високих дивідендів.

Окрім знань, умінь і навичок, що є визначальним параметром конкурентоспроможності, значення мають також умови праці.

У наш час особливо зростає значення наступних чинників конкурентоспроможності:

- а) творчих здібностей працівника;
- б) володіння суміжними професіями;
- в) здатності до освоєння нових знань, нової техніки і технології;
- г) економіко-правової і загальної поінформованості;
- ґ) ініціативності;
- д) високих ділових якостей;
- е) неординарності у прийнятті рішень;
- є) прагнення до підтримки трудової дисципліни в колективі;
- ж) здатності до виконання функцій у неординарних та екстремальних умовах.

Водночас варто враховувати, що загальний рівень конкурентоспроможності визначається не лише кваліфікацією кадрів, а й технологічними перевагами та ресурсною базою підприємств; доступністю, гнучкістю, безпечністю виробництва тощо.

Виходячи з типового визначення конкурентоспроможності як соціально-економічної категорії щодо здатності досягати законним шляхом найвищих економічних та соціальних переваг, конструувати можливо:

а) самому з собою (порівнюючи результати, досягнуті в попередній період діяльності, або з особистими планами і амбіціями);

б) один з одним;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

- в) колективу з колективом;
- г) у межах трудових колективів;
- ґ) у межах галузі;
- д) на міжгалузевому рівні;
- е) у межах регіонів
- є) на міждержавному та міжнародному рівнях.

Зрозуміло, що конкурентоспроможність працівника виступає не сама по собі, не як самоціль, а як засіб для створення визначеного товару (продукції), різного виду послуг.

Конкурентоспроможність продукції як комплекс споживчих та вартісних характеристик, які визначають її успіх на ринку, тобто спроможність саме даного товару бути обміненим на гроші в умовах широкої пропозиції до інших конкуруючих товаровиробників, є матеріалізованою частиною конкурентоспроможності її виробників.

За цією логікою, під конкурентоспроможністю підприємства слід розуміти його реальну та потенційну спроможність та наявні можливості вивчати попит, проектувати, виготовляти та реалізувати товари, які за своїми параметрами в комплексі кращі для споживачів, ніж товари конкурентів.

Для досягнення конкурентоспроможності підприємства акценти повинні бути розставлені наступним чином:

- 1) КС робітників;
- 2) КС інженерно-технічних працівників;
- 3) КС керівного складу;
- 4) КС кінцевого продукту (одержується в результаті взаємодії перших трьох чинників).

Конкурентоспроможність досягається:

- забезпеченням розвитку здібностей у процесі навчання;
- забезпеченням досягнення конкурентних цілей шляхом створення, розвитку й утримання конкурентних переваг під час професійної діяльності на підприємстві;
- здатністю адаптуватися та вдосконалюватися в змінних умовах сучасного ринку праці;
- вдосконаленням управлінського впливу та міжпрофесійних зв'язків;
- відповідністю професійної готовності кадрів потребам та стратегії розвитку підприємства, регіону, держави;

Зростання рівня конкурентоспроможності відбувається завдяки:

- вдосконаленню організаційно-економічних умов праці;
- зміні ціни на послуги робочої сили і наявності системи мотивації підвищення її якісного рівня;
- інвестуванню у людський капітал;
- удосконаленню вікової структури людських ресурсів.

При формуванні конкурентоспроможності необхідно враховувати також соціальні аспекти, оскільки доведено, що в особистісному значенні конкурентоспроможність відноситься до якісних характеристик робочої сили. Головною складовою конкурентоспроможності є працездатність як максимальна ефективність діяльності людини за функціональної мобілізації. Цей показник залежить не тільки від об'єктивних характеристик особи, таких як вік, стать, фізичні й фізіологічні дані, а й від суб'єктивних чинників: професії (спеціальності), умов праці, способу життя тощо.

Для України на етапі становлення ринкової економіки надзвичайно важливо усвідомити вирішальну роль конкурентоспроможності в людському розвитку та здійснювати реальні кроки до її покращення.

Управління процесом формування конкурентоспроможності як вплив з метою отримання позитивних змін у рівні знань, умінь та навичок здійснюється через мотивацію. Це насамперед схвалення позитивних дій та вчинків і спонукання до їх повторення.

Заохочення мають бути:

- а) справедливими, враховувати міру внеску;
- б) не повинні бути частими;
- в) використовуватися по мірі їхнього зростання, від найменшого до найбільшого;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

г) носити гуманістичний характер.

Методика формування конкурентоспроможності як сукупність способів та прийомів має: органічно пов'язуватися з метою, яка стоїть перед колективом, групою, працівником; не ускладнювати систему мотивації, яка традиційно діє і дає позитивні результати; диктуватися конкретними завданнями і змістом процесу; бути динамічною щодо здійснення впливів; враховувати особливості професії та досвід роботи.

Найважливіші принципи формування конкурентоспроможності:

1. Особистого вибору. Він ґрунтується на праві вільно розпоряджатися власним інтелектуальним, фізичним та моральним ресурсом у процесі професійної діяльності.

2. Ініціативності. Конкуренція змушує виявляти особисту ініціативу та самостійність, оскільки орієнтована на зацікавленість, впевненість у перемозі.

3. Об'єктивності – унеможливлення необ'єктивного оцінювання результатів.

4. Комплексного підходу – застосування різних форм та методів формування конкурентоспроможності.

Література

1. Вдовенко І. С. Теоретичні і методичні засади формування конкурентоспроможності в процесі підготовки висококваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Вдовенко Ігор Станіславович; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - К., 2013. – 474 с.

2. Пастухова Т. Ю. Метод розрахунку конкурентоспроможності підприємства, заснований на теорії ефективної конкуренції [Електронний ресурс] / Т. Ю. Пастухова. - Режим доступу http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_pastuhova.php

3. Продіус Ю. І. Формування системи забезпечення конкурентоспроможності промисловості : [монографія] / Ю. І. Продіус. - Одеса : Астропринт, 1999. - 72 с.

4. Трещов М. М. Методи оцінювання конкурентоспроможності продукції [Електронний ресурс] / М. М. Трещов // Економічний простір. – 2009. – № 23/1. – С. 118-126. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_23/1/treshov.pdf

5. Загородній А. Г. Оцінювання конкурентоспроможності інноваційної продукції в процесі вибору інноваційної стратегії підприємства / А. Г. Загородній // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 99-110.

6. Юдін М. Порівняльна характеристика методів оцінки конкурентоспроможності продукції [Електронний ресурс] / М. Юдін // Економіст. – 2010. – № 6. – С. 40. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekonomist/2010_6/40_42.pdf

7. Блонська В. І. Порівняльна характеристика методів оцінки конкурентоспроможності продукції [Електронний ресурс] / В. І. Блонська, Н. Т. Депа // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.15. - С.115-120.

8. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства / С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.

References

1. Vdovenko, I. S. (2013). *Teoretychni i metodychni zasady formuvannya konkurentospromozhnosti v protsesi pidgotovky vysokokvalifikovanykh robotnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodological principles of competitiveness formation in the process of training the high-qualified workers in the vocational-technical educational establishments]. (Doctoral dissertation thesis). Kyiv [in Ukrainian].

2. Pastukhova, T. Yu. (n.d.). *Metod rozrakhunku konkurentospromozhnosti pidpriemstva, zasnovanyi na teorii efektyvnoi konkurentsii* [The method of calculating the competitiveness of enterprises, based on the theory of effective competition]. Retrieved from http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_pastuhova.php [in Ukrainian].

3. Prodius, Yu. I. (1999). *Formuvannya systemy zabezpechennia konkurentospromozhnosti promyslovosti: [monohrafiia]* [Formation of the system of ensuring the industrial competitiveness: [monograph]]. Odesa: Astroprint [in Ukrainian].

4. Treshchov, M. M. (2009). *Metody otsiniuvannia konkurentospromozhnosti produktsii* [Methods of evaluation the competitiveness of products]. *Ekonomichniy prostir - Economic space*, 23/1, 118-126 [in Ukrainian].

5. Zahorodnii, A. H. (2007). *Otsiniuvannia konkurentospromozhnosti innovatsiinoi produktsii v protsesi vyboru innovatsiinoi stratehii pidpriemstva* [Evaluation competitiveness of the innovative products in the selection process of innovation strategy of the enterprise]. *Finansy Ukrainy - Finance of Ukraine*, 1, 99-110 [in Ukrainian].

6. Yudin, M. (2010). *Porivnialna kharakterystyka metodiv otsinky konkurentospromozhnosti produktsii* [The comparative characteristic of assessing methods of the competitiveness of products]. *Ekonomist - Economist*, 6, 40 [in Ukrainian].

7. Blonska, V. I., & Depa, N. T. (2010). *Porivnialna kharakterystyka metodiv otsinky konkurentospromozhnosti produktsii* [The comparative characteristic of assessing methods of the competitiveness of products]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy - Scientific Bulletin of National Forestry Engineering University of Ukraine*, 20.15, 115-120 [in Ukrainian].

8. Klymenko, S. M., Dubrova, O. S., & Barabas, D. O. (2006). *Upravlinnia konkurentospromozhnosti pidpriemstva* [Management of enterprise's competitiveness]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

Надійшла 19.02.2015